

ТИЖНЕВИК: REVUE HEVDOMADAIRE: TRIDEN'U.
UKRAINIENNE

Число 5 (213) рік вид. VI. 2 лютого 1930 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Париж, неділя, 2 лютого 1930 року.

Похід проти віри, що його з таким скаженим темпом ведуть большевики на всіх землях союзу, з особливою послідовністю, впертістю, гостротою й жорстокістю провадиться на Україні.

Тут бо до боротьби з ворожею всієї їхньої системі релігійною ідеологією, яка глибоко вкорінилася в масах народніх, прилучається ще момент національний. Для українського народу, з давніх давен ширю прихильного до своєї прадідівської віри благочестивої, церква наша, одколи вона сама стала на шлях наближення до живого життя, оновлення стародавніх традицій наших, перейняття рідною стихією, зробилася ще ближчою, ще ріднішою.

Заходи коло інсценізації процесу проти «Спілки визволення України, яку чекисти намагаються тісно зв'язати з Українською Автокефальною Церквою, ще посилили новтні переслідування християнства. Арешти єпископів і священників, усякі утиски на вірних, здіймання дзвонів, закриття церков, шалений розгон антирелігійної кампанії та блюзнірської пропаганди. І все це, не спускаючи з ока і момента національного, Повсюди по Україні відбуваються протирелігійні лекції на тему: «Українська автокефальна церква на послугах національної контр-революції», або «Як вони (тоб-то діячі української церкви) визволяють Україну» («Пр. Правда» ч. 295 з 22. XII. 1929). Для московських чекистів українська церква — «контр-революційна організація».

Останнім часом ці гонення досягли ніби свого верху. Святотрадна рука зайти-окупанта простяглася до найбільшої й найдавнішої святині нашого народу — Київо-Печерської Лаври.

«Пролетарська Правда» (ч. 295 з 23. XII. 1929) приносить звістку, що ВУЦВК ухвалив закрити Київо-Печерську Лавру. До цієї ухвали

призвело неначеб-то те що, до ВУЦВК-а надходило «багато клопотань од професійних, громадських та робітничих організацій».

В газетах європейських з 14 січня знаходимо телеграму з Риги, що те закриття вже стало фактом. Ось як описують цю подію газети:

«Згідно з ухвалою совіту в Києві dokonано примусового виселення останньої групи — 48 ченців з Печерської Лаври. Виселення те відбулося в драматичних обставинах. Ченці плачучи з молитвою цілували землю Лаври, а міліція совітська живосилом випровадила їх по-за мруи монастирські. Великий натовп народу зібрався перед брамою, залунали вигуки анти-совітські. Викликано було загін спеціальних військ ГПУ і він розігнав натовп. Лавру разом з усім її майном передано всеукраїнському союзові безбожників».

У Лаврі кубло безбожників! Ця нова і гірка зневага найсвятішого, що є в серці народньому, не тільки не пригасить релігійного почуття, а навпаки ще більше його роздмухає сereз українського населення. Та разом з тим підсилить вона і той вогонь зненависти до червоних катів, який де-далі, то сильніше розгорається на Україні.

І святокрадний вчинок безбожної і нелюдської влади чужоземної, що в її пазурях побивається наш край, повернеться проти самих блюзнівців та святотатців. Запакошеному й занечищеному місцю святому привернено буде його святість, коли Лавра разом із всією Україною визволиться з неволі тяжкої.

Але станеться це тільки тоді, коли «вигуки антисовітські», що їх чути було під час закриття Лаври, повернуться у вчинки антисовітських, послідовні, тверді і рішучі, зв'язані в одне ціле гаслом -- «геть окупантів»!

Біль Копелянда.

В сьогоднішньому числі «Тризуба» ми друкуємо кліше з першої сторінки білю, що його вніс до сенату Сполучених Штатів Північної Америки сенатор Копелянд. Свого часу, не перебільшуючи ваги цього факту, ми дали його оцінку («Тризуб», ч. 50 (206) з 15.XII.1929, 51-2 (207-8) з 22.XII.1929). Тепер, подаючи цю цікаву для наших читачів ілюстрацію, ми вважаємо за доцільне навести і кілька уривків з преси, що показують, як зустрінули цю звістку наші земляки.

Українське громадянство з щирим признанням і глибокою вдячністю привітало заходи американських політичних діячів що-до визнання України.

Та на жаль єсть і прикрий виняток. З нього й почнемо.

Американська «Свобода», в ч. 282 з 3 грудя 1929 року умістила велику статтю. Вже самий її заголовок говорить за себе:

«Шкідлива забавка у «високу політику».

що Україна вдержувала свою самостійність віками, тоді як правдою є, що вона була поневолена віками».

Для розхристаного хама з психологією раба могутня, на весь світ величя Київська держава великих князів наших, славне королівство Галицьке короля Данила, славна держава козацька великих гетьманів — це тільки «віки поневолення». Наше минуле, наша державність для нього це «неправда».

Що це — безмежна глупота, розгнuzдане нахабство, чи непереїдене хамство, одвічна невикорінима психологія раба?

Того за мало. Авторів за мало того знавезання и облповування нашої історичної традиції в минулому. Він виступає й проти сучасних змагань Великої України до державної самостійности. Статтю написано з виразним розрахунком — скомпремітувати перед чужими людьми наші визвольні змагання, пошкодити, не допустити, — боронь Боже, — щоб оту Україну було визнано великою американською державою.

І це пишеться в українській газеті, українською мовою! В чиїх інтересах? В інтересах українського народу чи його ката, того, хто над ним панує сьогодні й знущається?

Шкода, що «Свобода» не подає імени автора цієї статті, що заслуговує на публіку. Та в тім це їхня справа. Не подаючи підпису, — розписується сама редакція. Її писанням можуть позаздрити «публіцисти» з «Комуниста» й «Пролетарської Правди». Куди їм, бідним: вони так не втнуть... Так тіж, із «Комуниста», знають, чого хочуть... Та наївно було б припускати в думці, що «Свобода» не знає... В Харківі можуть радіти з нового спільника.

Сумні і гіркі думки наводить ця писанина. Мимоволі з важким серцем згадуєш гостре Кулішеве: «народе без пуття, без чести і поваги»...

* * *

Та, на щастя, «Свобода» в цій своїй мерзеній вихватці (поки-що, в добрий час мовити) самітня. Поважні політичні чинники, навіть далекі від УНР, добре розуміють вагу для всієї нашої справи, для всього українського народу самого факту внесення білу про визнання України до американського сенату. До нього звертаються українські послы у своїх виступах у польському соїті.

Посол Остап Луцький у своїй промові загального характеру, відповідаючи іменем Українського Клубу прем'єрові Бартелеві, з соймової трибуни у Варшаві 15 січня казав:

«Тим часом гноблений, але стихійний український політичний рух, передовсім від 1917 р. зробив з української справи проблему, що набірає чимраз більшої ваги для офіційної та неофіційної європейської політики. Перед кількома тижнями поважна група сенаторів у Злучених Державах Північної Америки (голоси з лав вшехполяків: один сенатор! Інші голоси: Ні, група сенаторів!) зголосила в американськiм сенаті внесення, передане пізніше комісії для закордонних справ, в яким члени цієї групи висказуються за визнанням національної української держави, Української Народньої Республіки». («Діло». ч. 12 з 16. І. 1930).

Розуміють це парламентарні діячі, розуміють це патріотично настроєні наші люде, не зважаючи на їхню державну приналежність, без огляду на свої політичні симпатії та нахили. Розуміють це всюди і на українських землях, і на еміграції. Що-до становища української еміграції в Америці в цій справі, то «Діло» (ч. 285 з 25. XII. 1929 р.) подає такі відомості:

«Українська опінія в Злуч. Державах поділилась. Більшість повітала внесення як незвичайно корисне для української справи. Нью-Йорські українці в більшості стоять за Копеляндом (ростріл наш). Прихильно оцінила внесення католи. «Америка». Проти внесення заявили, samozrozumіло, комуністи і «Свобода» з 30 листопада с.р... Навіть цілком прості люди і то противники «петлюрівців» (бо інших тут нема) не погоджуються зі становищем «Свободи». Вони кажуть: «що нам до того, хто «підмовив», аби тільки наша справа прийшла належно підготованою та висвітленою перед сенат». З різних сторін напливають делетні від українців з признанням для сен. Копелянда і з підтримкою для його внесення».

Як бачимо, в оцінці значіння виступу сенатора Копелянда цілком сходяться і політичні проводирі найповажнішої галицької партії, чільні діячі української репрезентації в польському соймі і оті «цілком прості люде» — американські земляки наші, що своїм простим розумом і щирим серцем зрозуміли вагу цієї справи в інтересах української державности.

Слід тут одмітити й позицію поважної української преси. Те ж «Діло», якому ніяким побитом не можна закинути прихильности до УНР, такими словами окреслює своє становище:

«Samozrozumіло, що внесення Копелянда може мати тепер тільки чисто теоретичне, а притім не мале моральне значіння. Воно може причинитися без сумніву до заактуалізування української проблеми не тільки на американській, але й на світовій політичній арені, як-що його відповідно використали б українські чинники. Величезного практичного значіння набрало б воно тільки в моменті поважних пертурбацій у Східній і Середущій Європі». (ib.).

Та вже й сьогодні про знесення білу не можуть без уваги пройти й чинники міжнародної дипломатії, що зацікавлені в долі Східньої Європи. Озивається вже й закордонна преса. Румунська газета «Universul» в передовиці з 22 грудня 1929 року пише:

«Україна вер ас на чергу дня, приведена до європейської дискусії двома подіями, котрі нагадують забудькам її трагічне існування».

Спинившися докладно на тій руїні, злиднях та терорі червоному, що поїняли Велику Україчу, газета переходить до білу сенатора Копелянда і говорить:

«Відомості які стверджують оце жалісне положення, яке довели до того, що люде на Україні їдять псятину й конятину, доходять до нас одночасно з вісткою, що в сенаті Злучених Держав Америки Група сенаторів поставила до обговорення внесок — визнати незалежність України.

«Виступ в американському сенаті не забуває пригадати, що незалежність України визнав у 1917-1918 роках ряд європейських держав, які совітське правительтво, котре відтак подопало Україну насильно і вигнало з краю або стратило представників української національної ідеї.

«Група американських сенаторів пропонує на те, щоб осудити і зганити злощасну діяльність совітів, внесок, щоб сенат ухвалив визнання незалежності України.

Цікаво знати, що такий виступ має за мету не тільки незалежність України, але й інших країв, як Грузії, Кавказчини й Туркестану, котрі давно роблять очайдушні сплуквання, щоб вирватися від совітської шибиниці.

«Цей факт має таке значіння, що воно не міне нікого, й певно береться на увагу в чужинському дипломатичному світі.

«Зміст інтервенції американського сенату означає категоричний осуд і рішучий протест в імені людности й цивілізації проти совітських дикунств.

«Після стільки-ж літ по війні, після знищення мільйонів невинних людей і зруйювання всього, що було там цивілізації й ладу, Москва засуджує на голодову смерть населення країв, що їх держить під терором.

«Досвід більше як вимовний, і цивілізований світ нерелюканий кричить дикунам із Москви: «Досить!»

Виступ румунської газети тим показніший, що вона, як пише «Рідний Край» (ч. 1 з 5 січня 1930 р.), «непримирна із недомислу в українських справах в межах Румунії». А тим часом, не зважаючи на цю неприхильність, букарештянська газета цілком тверезо й позитивно оцінює крок сенатора Копелянда і робить із нього висновки, що ідуть далеко. Вона, звертаючися до інших держав, закликає їх уже сьогодні взятися за переведення тих висновків у життя:

«Американський сенат дав приклад, роблячи перший жест.

«Повинністю всіх інших держав є прилучитися до того, щоб совітські страхіння скінчилися годиноу скорше».

Говориться і голосно про «повинність всіх інших держав». Не маємо яких ілюзій, щоб цей тверезий голос швидко дійшов до вуха тих, хто в тому зацікавлений, отих держав. Їх позицію в справі визволення народів Східної Європи та відновлення їх державности определяє не повинність, а їх інтереси. Що швидче вони зрозуміють їх, то краще й для них, і для нас.

Нема чого нам нагадувати і українському громадянству про його повинність — підтримати усіма способами, які єсть в його спроможності, заходи сенатора Копелянда. Головна Еміграційна Рада вдалася до всієї еміграції з закликом піддержати сенатора Копелянда в його шляхетньому вчинку і висловити йому щирю подяку.

«Президія Головної Еміграційної Ради, — пишеться в тій відозві, — маючи на увазі резолюції Першої Конференції Української Еміграції про необхідність підтримувати державний центр У.Н.Р., а також і ті громадські політичні організації, які стоять на засадах державної незалежности України, в їх загальнонаціональних виступах — вирішила всемірно підтримати ін-

ціятиву уряд У.Н.Р., яка привела до внесення сенатором Копелян-дом білю (закону) про визнання Української Народньої Республіки Сенатом Сполучених Штатів.

Цей заклин скеровано до всього, що є здорового, чесного й патріотичного на всіх українських землях та еміграції.

Наш обов'язок, обов'язок вдячності —

«показати сенаторові Копеляндові, що за його пропозицією стоїть усе свідоме і чесне українське громадянство без різниці своїх політичних напрямків».

С. Чернин.

Теж ювілей.

21 грудня минулого року кінчилося 50 років «вірному учневі і соратникові Леніна, непохитному большевикові, керманичеві великої ВКП і Комінтерну тов. Сталіну».

Ювілей відсвятковано на цілому просторі совітського союзу з небувалою пишністю і врочистістю. Кореспонденти закордонних газет, які були свідками цього великого «пролетарського» свята, відзначають, що навіть при святкуванню ювілеїв монархів і високих осіб вони не бачили стільки підлабузювання і підлещування, стільки принижености і підхалимства, скільки виявила їх «пролетарська» суспільність в зв'язку з днем п'ятидесятиліття «пролетарського» вождя.

Фігура Сталіна-Джугашвілі надто маркантно зазначилася в долі нашої батьківщини на останні роки для того, щоби ми не присвятили їй своєї уваги, скориставшись днем цього недавнього ювілею. Занадто багато лиха й нещастя заподіяв Україні цей грузинський ренегат, щоби обійти мовчанкою його ювілей, який на поневоленій Україні міг бути відзначений лише славослов'ями урядових борзописців.

Сталін відіграв чільну роллю і брав активну участь у всій боротьбі, яку провадила Москва проти України, починаючи з часів жовтневої революції. Він був в числі організаторів тієї боротьби, яка провадилася Москвою проти Центральної Ради в 1917 році, проти військ Української Народньої Республіки в 1919 і 1920 роках. Він був одним з найчільніших ініціаторів ліквідації самостійности УССР і перетворення її в одну з «союзних» республік в складі ССРСР. Тепер за його ініціативою й при його енергійній участі підготовлюється і переводиться повна ліквідація останніх решток української політичної і економічної автономії. За його ініціативою здійснюється розгром української культурної і наукової творчости під виглядом будування української «соціалістичної культури». П'ятилітка, яка для України означає максимальне хи-

жацьке використання природних багатств і наших можливостей для потреб Москви, перетворення нашого господарства в одну з складових частин загально-союзного господарського організму, п'ятилітка, яка базується на повному навмисному занедбанню потреб Правобережжя і цілковитому господарському одриві од України Донбасу — це є передовсім справа рук Сталіна. Послідовний і упертий централіст в політичній і господарській царині, таким же упертим централістом являється Сталін і в царині партійній. Важкою рукою він придушував усі спроби національно настроєних українських комуністів намітити і перевести в життя свої позиції, свої організаційні принципи. Ліквідація самостійної української комуністичної партії, ліквідація «шумскізму», «хвильовізму», «волобуєвщини» в межах КПбУ — все це переведено і здійснено при безпосередній і активній участі самого Сталіна. Ціла історія боротьби червоної Москви проти України, до найдрібніших, найдругорядніших її фактів тісно і нерозривно зв'язана з цим іменем. Подібно до того, як царські адміністратори будували єдину неділиму Росію, будує Сталін СРСР з Україною, як його невід'ємною і нерозривною частиною. Є він найбільш маркантний, найбільш видатний представник російського червоного імперіялізму, який змагається все і вся підпорядкувати під високу руку червоної Москви.

Має теперішній диктатор совітського союзу небуденну силу й волю, властивість так рідку у тієї нації, інтереси якої він заступає і обороняє. До цього часу він знаходив і силу й енергію, потрібну для того, щоб перевести в життя свої плани. При цих властивостях може він накоїти Україні ще чимало лиха, може додати до тієї чари страждань, яку повну вщерть уже довелося випити від нього нашій країні. Через те єдине побажання, яке можемо ми skierувати на його адресу, побажання, більш щире ніж ті, що склалися офіційно під час його ювілею, це може бути тільки одне: **preeat!**

В. Садовський.

По совітських тюрмах*)

Мені хотілося б оповісти читачеві про життя в совітських тюрмах та на каторзі, де мені прийшлося провести сім тяжких років ув'язнення, переплетених з страшними жахами, не зрозумілими для культурної маси людей. Не знаю, чи вдасться це мені зробити, бо перо не в силі передати всього того, що бачилося й переживалося...

В 1923 році по арешті я був спроваджений до Винницької центральної тюрми. Замкнулася за мною брама, і з того часу сім довгих років я мусів переносити на собі большевицькі експерименти і лише короткими

*) Нарис, який подасмо, є оповіданням втікача з Соловок, якому в листопаді місяці минулого року пошастило вибратися за межі СРСР. Трактуючи цей нарис, як важний людський документ, друкуємо його з мінімальними змінами. Сподіваємося, що автор нам подасть таких нарисів більшу кількість. Р е д.

перервами, під час втеч з в'язниць, вдавалося ковтнути свіжого повітря. За довгі роки перебування в неволі мені прийшлося перебувати в тюрмах: Одесі, Києві, Миколаєві, Єлисаветграді, Брацлаві, Винниці і Ленінграді та в «Соловках», і по всіх тюрмах життя і стосунки однакові. Я це кажу тому, щоби читач міг уявити, що я беру масштаб загальний.

«Немає нічого страшнішого, як потрапити в одну з радянських тюрем. Тюрма це є тяжка, повільна смерть од голоду, від нестачі повітря»... писав один з політичних в'язнів сотник Матвієнко.

Правдиві слова, але ж цього ще мало. А жахи тюремного побуту, а жахи стосунків з владою? Це все людину робить дикою, нездатною в майбутньому до життя здорового...

Я пам'ятаю випадок: це було в Винницькій тюрмі. В місті Деражні була заарештована українська політична організація. Арештованих налічувалося спочатку понад 300 чол., більшістю селян і вчителів, були й жінки, були й учні молоді, і всі вони містилися на 2-му поверсі в Винницькій тюрмі. На тому ж коридорі сиділа й наша організація з Брацлавщини в кількості 43 чол. І от од нестачі їжі, тісноти, бруду, почався черевний тиф між нами. Щодня виносили 3-4 чоловіки мертвих. Короче кажучи, коли стала на суд організація, то деражнянців налічили лише 84 чол., а решта? Останні всі пішли на Божий суд.

Судова розправа відбувалася на 3-му поверсі, також в тюрмі, в залі бувшої церкви; по 45 хвилинах суд виніс вирок — кара смерті всім 84 чоловікам.

Що відчували ми, вичікуючи того ж самого, коли по кількох днях приїхали тягари самостої забирати смертників для виконання вироку. Завмерла на хвилину тюрма. Кожен притаївся, притискуючи серце в грудях. В напруженню хвилина мертвої тиші! Ввійшли кати... дзвін зброї, колодок, залізних брам...

Порожніє камера, один за другим тягнуться на коридор. А там всім в'яжуть руки дротом. Ведуть на двір. Тюрма здригнулася, ті плачуть, ті кричать: «прощай, товариші», той просить жінку й діти привітати, та голосом таким, що аж в душі холоне, голосом, в якому чути смерть.

Кільки чоловік заспівало: «Україно, моя мати» і за хвилину всі ті немічні, безсилі бідолахи, які незабаром будуть вкриті глибоким шаром землі, стрепенулися і пісня, підхвачена десятками голосів, гордо залунала в похмурих стінах тюрми і під сердитий рокіт самоходів і лайку конвою, стала віддалятися, зникаючи в далині. Співали через усе місто. Коли почую я ще пісню ту від них, від тих, з ким горя стільки розділив, кого так широко я любив... Нема, останній згук брєнів, брєнів і завмер у далині. Щось душило в грудях, підступило до горла, і сльози, безсилі сльози, полилися, омиваючи пам'ять братів. Пройшли роки, і лише трава, яка поросла густим килимом на могилі борців за волю, оповість нам покаже їх могилу.

Ще випадок один: засуджені на смерть з загону Гальчевського — Кохан, Хмара (Харченко), Погиба, Дідурі, два брати, Огородник, забарикувалися в камері і, не даючися в руки, 12 годин одбивалися цілою з розібраного простінку і нарешті аж вранці були побиті через вікна, при чім при стрільянні було ранено 3 других в'язні. І важко і боляче

нгадувати хвилини ті, а вкупі з тим приємно бачити, як уміють умірати кращі борці за визволення нашої країни.

Я привів один приклад; всі такі події одна за другою нитками тянуть нерви, рвуть безжалісно і роблять людину нездідною до життя.

Таким чином, тюрма на 50 відс. переповнена «живими трупами, живими не похованими» і лише відбірні щасливці по 2-х або 3-х роках ув'язнення виходять на волю здатними до праці.

Аби це не видавалося витвором фантазії порожньої, я наведу цифри, які я пам'ятаю про де-які тюрми; це дасть можливість з'ясувати, що саме сприяє тому, що опріч терористичного «законного» знищення людей владою, нищиться така величезна кількість народу умовами ув'язнення.

На сімдесятя тюрем України шо-місячно виконується вироків судових засуджених на кару смерти в середньому від 12 до 19 чоловік на кожную тюрму.

В Одеській тюрмі 1927 року за травень, червень, липень, серпень виконано 87 чол., з них 12 чоловік з повстанського загону «Лютні».

В Миколаєві за січень, лютий, березень 41 чол.

У Винниці за перебування двоохлітнє шо-місячно не менш 12 чоловік покарано на горло з організації та загонів Деражнянської — 84, Тростянецької — 9 чол., Немирівської Шпиківської — 36 чол., загону, Гальчевського — дружина його і 19 повстанців. Гончарука — 6 чол. і т.д.

Нема можливости згадати всіх, що загинули. Це ті, кого знищують безповоротне зразу. А ті ще маються, що гинуть од умов. Як вже вище згадував, відсутність свіжого повітря це є страшним лихом замкнених, тому, що сприяє всім родам хвороб, а пів годинна — гулянка в тюремному дворі ні літом, ні зимою не дає бажаного впливу на здоров'я: літом тому, що на терені кількох десятків метрів, шурує сотня ніг, від чого здійсмається такий порох, що на двадцять кроків нічого не видно, а в зими на на вісімдесят відсотків в'язні роздягнені і зовсім не мають змоги йти на гулянку; провітрювати помешкання по тим ж причинам неможливо, аби не напускати холоду. По камерам, де колись утримувался 10 в'язнів, тепер з певністю сказати можу, без виинятку по всіх тюрмах України утримується мінімально 50.

Одеська в'язниця, яка складається більшістю з поодиноких камер і була розрахована на максимальну кількість 952 в'язні, в даний мент на протязі всього часу утримує в собі не менше 3.500 в'язнів; це маємо по 6 чоловік на одиночну камеру. Одиночна камера має в ширину 2 метри, у височінь на зріст високого чоловіка і в довжину 3 метри. На цьому терені мусіло лягти спати 6 чоловік та ще покласти відро з водою, «парашу», посуд для їжі і т. и.

Підлога цементова. І так проводилося роки. Правда, частина в'язнів ходить на роботи, але дуже мала, шось чоловік 500.

Винницька в'язниця, розрахована на 350 осіб в нормальних умовах, утримує увесь час не менше 1.500 чол.

Брацлавська, розрахована на 82, утримувала всеь від 800 до 900 чол. Від такої страшної тісноти; коли в'язні, в повному розумінню слова, сидять один на другому, розводяться: бруд, паразити, а з ними різні шкіряні і внутрішні хвороби. В'язні утримуються в своїй власній

одежі і лише в рідких випадках видається білизна і то лише тим, які виконують яку—небудь працю в середині тюрми, як то поварі, уборщики, дроворуби і т. и.

Їжа видається в малій до смішного кількості, з розрахунку по 11 коп. на душу в добу, за які гроші кожний в'язень дістає вранці 200 гр. хліба і гарячий окріп, в обід—рідку супу в кількості приблизно 2-х чайних шклянок і ввечері кип'яток. Цих харчів, само собою, ні в яким разі не вистарчить для здорового організму, коли з боку нема матеріальної підмоги. В'язень за самий короткий термін—3-4 місяці страчує сили та набуває хвороби.

Це — головні причини з боку матеріального, а крім того, ще не треба забувати постійного пригнічення морального.

По прибуттю нових в'язнів до тюрми, останніх з початку надсилають до карантину, де мусять пробути два тижні, після чого розбиваються в де-яких тюрмах по розрядам, себ-то засуджені, із суворим відокремленням, без суворого відокремлення і службовці, а в інших тюрмах розбиваються по злочинам, чи артикулам обвинувачення. Одначе політичні в'язні жадними правами не користуються і більшістю сидять вкупі з кримінальними злочинцями.

Гарне вражіння на мене зробило моє перебування в Одеському карантині в 1927 році. Окрема будівля, досить чиста, без великого переповнення, правда з певною ізоляцією від тюремного життя, але ж поскільки політичні сиділи окремо, то це саме сприяло уникненню стосунків з кримінальними, при перших ознаках хвороби давалася лікарська допомога. Але це лише два тижні, після того всіх, відбувших карантин, переводять в загальний корпус, де і починається справжнє «життя в могилі».

Відзначаючи одеський карантин, зазначу тільки, що на десятки тюрем на Україні він є одним з краших. Всіж останні перебування по інших карантинах зв'язані у мене з самими тяжкими спогадами.

В серпні місяці 1927 року я був переведений з Одеської тюрми у Винницю і запроваджений в карантин. Темний, напів, підвальний коридор карантину здався мені страшним і неприємним (я мушу вставити, перед тим раніше я сидів у Винницькій тюрмі, але те місце, про яке оповідаю, перше було складом вугілля і дров і в мою відсутність було відремонтовано під карантин). Розчинилися двері камери і десятки різноманітних до млости бридких пахошів разом пахнули мені в лице мені здавалося, що задушся від одсутности повітря. В темряві камери ворухилися десятки обдертих і схуділих людей, простягаючи на зустріч мені дріжачі зашмаровані руки, благаючи й стараючися висмикнути з під пахви мою саківку з хлібом. І тільки окриками та стусанами кількох старих кримінальників, які знали мене раніше по Винницькій тюрмі, вдалося навести порядок.

Нема ані аршина вільного місця, де можна було б не те що лягти, а підісти.

Камера з себе уявляла вузьке продовгасте помешкання. З обох боків під стінами збиті нари, на нарах, під нарами і на цементовій підлозі в два ряди по середині лежали і сиділи в'язні, не маючи змоги ру-

хатися, і лише коло дверей залишався шматочок вільного місця, аби можна було підійти напиться води, чи по «потребі».

До кожного нового прибувшого незнайомого підходять «Івани», (так звані старші), вони розганяють «шпану», забирають їжу та що є ліпшого з одєжі, при найменшому опорі б'ють, жорстоко б-ють, і б-ють в такі місця,щоби не залишалося знаку: в живіт,під груди і т. д. Після всього, провадяться «хрестини» нового, примушують роздягатися зовсім і танцювати, просиджувати годинами на «параші», набивають в ніс тютюн, приколюють стиха до спини папір,який запаллють, а ціла камера в той час губами дзвонить на пожежу, а ніч настане, всі поснуть, тоді один з «Іванів» намотує «новому» на пальці ніг папір намочений у нафті і запалюють і т. и.

Чи ж то можна перелічити чи змалювати яскраво всі ті різноманітні знущання тюремних ватажків наж останньою масою в'язнів.

Уникнути цього можна лише завдяки знайомості з одним з ватажків. Бували випадки, що «новичок», доведений до одчаю, скаржився адміністрації тюрми, але ж це є одна з самих страшних помилок для всіх новоприбувших. За дві чи три години знає вся тюрма, що такий то в'язень зробився «лягавим» (стукачем), себ-то донощиком, і з того часу його починає ненавидіти вся тюрма; кожен з кримінальників при кожній нагоді рахує своїм святым обов'язком вдарити «лягавого». Навіть при переїзді до іншої тюрми за таким «лягавим» йде опінія і кримінальники тої тюрми зустрічають його так само. Траплялися не рідкі випадки, що такого нещасного забивали на смерть, без жадної для себе кари, поскільки винних виявити нема жадної можливости (до інтелігентних в'язнів чи з політичних чи службовців всі криміналісти і ватажки відносяться з повагою і останні цього уникають, але ж до де-якої міри мусять коритися волі ватажків, принаймні з перших днів свого перебування в тюрмі).

Таким чином адміністрація, майже зовсім не втручається у внутрішнє повсякденне життя в'язнів і лише слідкує за тим, щоби в'язні виконували свої обов'язки. що до стосунків з дозором, а таких ватажків тюремних боїться не тільки дозор, а навіть і адміністрація. Ватажки вибиваються з великих кримінальників засуджених на 10 років, що відбували кілька років кари, чи з слідчих, що чекають за вчинені грабунки й смерті, а таким нічого не стоїть підстерегти на коридорі ворога і вштрикнути в спину ніж.

При кожній тюрмі (поправно—трудовій установі) маєтся і ульт-освітній відділ, в який входять: бібліотека, більшістю з політичними брошюрамаи, школа, клуб, де працює драматичний гурт; і інші ґрутки-політично-господарський і ин. Праця культвідділу прозадиться культурними силами з в'язнів.

Маються також майстерні: шевська, кравецька, ковальська, столярна, де працюють також в'язні, але виключно фаховці, остання маса в'язнів примушена сидіти роками по камерах, тупіючи, нидіючи, з одною лише думкою, як дістати зайвий кусень хліба. Отже на цю категорію припадає більшість селян і коли в його виснаженій голові панує лише одна думка про хліб, не може бути балачок про його культурне

виховання. З цього всього можна вважати, що самі страшні наслідки тюрма лишає більшістю у селян.

Найбільше серед в'язнів по всіх тюрмах України українців; на жидів та інші народності припадає незначна кількість.

З українців відсотків 60 припадає на селянство, 30 — на кримінальних злочинців та рецидивістів і решта — на інтелігенцію, як сільську, так і міську (в цей склад входять різні совітські службовці). Я не беру в розрахунок за останні роки політичних в'язнів, яких більшістю відсилається на заслання, а при доказанню справи здебільшого засуджувалося на смерть.

На весні 1928 року вжили рішучих заходів що-до знищення як політичних, так і кримінальних злочинців. З цього часу на арену карної політики виступають «Соловецьк' острови», на яких владою відкриваються концентраційні табори, справжня совітська каторга. Етап за етапом ковтають Соловки всю молодь, найкращі сили українські гинуть. Вернулися часи Петра та Катерини.

Я змалював наскільки вмів кучочок большевицької тюрми, але не настільки яскраво, як бажалося все те, що переживалося, лягло в душі глибокою борозною і ніякі роки не в силах вигладити її, а спогади проте гірко шарудять душу і не дають можливости оповісти докладно й повно.

С. П.

14.I 30 р.

Масові арешти на Україні. *)

(Як вирішують комуністи національне питання).

Стаття Панаса Феденка, члена виконавчого комітету соціалістичного робітничого інтернаціоналу.

Совітське телеграфне агентство недавно сповістило про переведені в Києві арешти. Повідомляється про те, що одкрито змову «Спілки визволення України». За офіційними даними на чолі цього союзу стояли видатні особи з українських політичних і наукових кол. Тепер большевики арештовують тисячами прихильників цього союзу. Серед арештованих багато робітників, селян, студентів, учителів нижчих та середніх шкіл, професорів то що. З приводу переведених на Україні арештів клуб українських членів польського сейму підняв протест проти большевицького терору. Одночасно з цим українське студентство у Львові влаштувало демонстрацію перед

*) Подасмо переклад з німецької мови статті з пражської газети «Sozialdemokrat» ч. 290 з 12 грудня 1929 року, яка виявляє становище, що його займає що-до останніх подій на Україні українська соціал-демократія. Разом з тим вона являється і певним покажчиком відношення до цієї справи чужоземних соціалістів, бо надруковано її в офіційному «Центральному органі німецької соціал-демократичної робітничої партії в Чехословацькій республіці».

совітським консульством. Совітська преса оголосила цю демонстрацію інтригою польського фашизму, і тому агенти ППУ влаштували антипольські демонстрації в Києві та Харкові. Проти цих демонстрацій польський посол в Москві склав протеста. З цього видно, що «внутрішня» справа сталінського уряду мала зовнішній політичний одгук.

Чого добивається совітський уряд цими арештами?

Офіційне совітське повідомлення обвинувачує так звану «Спілку визволення України» у підготовці скинення совітської влади, у намірі відновлення права приватної власності, в бажанні відірвати Україну від Росії і в стараннях зробити її підлеглою одній з сусідніх держав (треба розуміти Польщу). Так говорить совітське повідомлення.

Ніхто не може від нас вимагати в'їти цим, повідомленням, а особливо, коли рахуватися з особами арештованих.

Сергій Єфремов, відомий критик, пуліст і історик літератури, член Української Академії Наук, виявляється, як вождь «Спілки визволення України». Большевиком добре відомо, що Єфремов уже в 1920 році відійшов од політичного життя і присвятив себе цілковито науковій роботі. Єфремов був під час царського режиму соціалістом, і лишився до цього часу безпартійним соціалістом і щирим демократом... Так само і інші подані серед арештованих, як члени цього союзу, особи є для політики «бувші люде». Володимир Чехівський, раніше діяльний член української соціал-демократичної партії, уже в 1920 році вийшов із партії. Доля йому випала бути головою уряду УНР, після упадку в кінці 1918 року реакційного режиму Скоропадського. Чехівський був лівого напрямку, він скоро вийшов з складу уряду, бо симпатизував совітському ладу і одкидав загальне виборне право. Потім він старався стати членом комуністичної партії, але з огляду на його релігійні переконання його не прийняли. Чехівський лишився щирим соціалістом і користується великою повагою за свою щирість, правдивість і чесність.

Йосип Гермайзе теж бувший заслужений член української с.-д. партії; його зарештовано теж по підозрінню в приналежності до вказаного союзу. Гермайзе, професор Київського Університету, відомий, як марксистський дослідувач української історії. В 1926 році він подарував українським робітникам прекрасну історію української революційної партії, одної соціалістичної організації, яку було засновано ще в 1900 році і яку в 1905 році було перейменовано в соціал-демократичну робочу партію. Гермайзе дуже любили робітники, особливо, як лектора в соціал-демократичній робітничій школі в Києві.

Підсилення терору, а особливо на Україні, доводить лише кваліть комуністичного уряду. Комуністи хочать своїх дійсних і вигаданих ворогів тероризувати, переводячи безглузді арешти і навіть ростилі.

В 1919 і 1920 році Україну було гвалтом окуповано росіянами, і само собою зрозуміло, що український народ не має симпатії до своїх гнобителів. Весь український народ страшенно незадоволений пануванням комуністів. Це єсть наслідком безцеремонної експлоатації України московським урядом. Навіть комуністична преса констатує посилення хвилювання українського народу. «Московська Правда» повідомляє з 31 жовтня 1929 року: «Не можна замовчувати зріст шовіністичних настроїв, бо це яскраво кидається у вічі. Цей настрій заможніх селян, дрібної буржуазії та інтелігенції поділяють там також і поодинокі члени комуністичної партії». Отже виходить, що все населення України «шовіністи»... Особливо цікавий той факт, що багато робітників російського походження на Україні вимагають визволення українського господарства від московської централізації; отже і робітників можна зарахувати до українських «шовіністів». Один російський комуніст Волобуєв, що працює на Україні, помітив минулого року в совітській пресі статтю, в якій він протестував проти економічної експлоатації України і довів, що економічна боротьба між Україною й Росією небезпечніша для совітського уряду, ніж національно-культурна боротьба між росіянами і українцями.

Українське суспільство без різниці політичних напрямків переконано, що масові арешти означають новий похід московського націоналізму, що прикривається космополітизмом, проти поневоленої і пограбованої України. Хвиля переслідувань українців не обмежується буржуазією і «соціал-фашистами» на совітській Україні, але навіть комуністи, що симпатизують ідеї де-якої децентралізації совітської деспотії, вважаються підозрілими.

Відомого комуніста, секретаря ВУЦВК Буценка було звільнено з посади і виключено з совітського уряду. Особливо тяжкого удару завдано цими арештами українському науковому світу, бо цілий ряд видатних учених заарештовано. В наслідок арештів припинено випуск деяких періодичних наукових журналів, бо вчені зайняті в тюрмах дослідженням культури Че-Ка.

Обвинувачення агентами ПІУ вище вказаних арештованих — брехливі. Брехливе також твердження, що «Спілка визволення України» підтримувала зв'язок з Польщею. Урядові Сталіна завжди потрібно відкрити чужоземну «інтлігу». Добре всім відомо, що навіть кожен комуніст, що розходить-ся в поглядах з московським папою, вже має назву «агента світової буржуазії» (як недавно, напр., Панаті Істраті).

Чехівський, Гермайзе і інші були завжди рішучими противниками втручання інших держав в українські справи. Але совітський уряд хоче якою б то не було ціною представити визвольний український рух, як чужу інтригу. Із Москви повідомляють, що арештовані вже себе визнали винними. Але ж добре відомо, якими засобами агенти ПІУ дістають од своїх жертв ці «признання».

Тисячі невинно арештованих на Україні, які бідкаються по тюрмах, очікуючи страшного присуду, служать новим доказом того, що комуністична партія не в стані розрішити національного питання у Східній Європі. Большевицькі демагоги постійно стараються довести українським робітничим масам, що совітський уряд буде «дійсно незалежну і самостійну Україну». Як виглядає ця «самостійна» совітська Україна, можна судити по арештам невинних українських громадян, з яких багато соціалістів.

Хлібні могили.

Не лише Базарами і Соловками вкриті терени совітського союзу, але й тисячами хлібних могил. Ці останні ховають в собі мільйони центнарів хліба, а часами і іншого дорібку селянських мас, сховані від пильного ока «заготовочного» совітського апарату. Є вони явищем масовим, на котре час од часу нарікає і совітська преса, яка дивується «людській безмозглості і ненажерливості» і яка старається підкреслити ними ще раз «класове антирадянське і ненажерливе лице кулака».

Хлібні могили — це не є нове явище совітського життя. Яма — як засіб для переховування хліба, це вже подекуди — старий, віджилий спосіб, принаймні оскільки вірити совітським часописами передовсім «Екон. Житни» від 19 листопаду м. р. «Яма, яка до цього часу була для кулаків таким вірним місцем схову, тепер вже не зовсім надається до цього. Її легко знайти. Ходять по подвір'ю і пробують землю спеціальними палицями з залізними кінцями. Де земля м'ягка, — там і належить шукати яму з хлібом». «Ями найновішої конструкції викопуються вже не на своєму подвір'ю, а десь в степу, в ярі, в лісі». «Були випадки,

коли знаходили ями з хлібом, який не відомо до кого належав». Цей «невідомо до кого належний хліб» часами знаходився і в клунях бідняків»...

Бачимо, що хлібні могили мають тут вже свою історію, в якій не бракує і певної еволюції винахідливості селянських мас і зв'язаної з нею запобігливості совітських «заготовщиків».

Ця винахідливість, це пристосування до обставин малюють ще більше яскраво приклади, які тут наводимо і які беремо з совітської преси («Екон. Жизнь» 19.ХІ.29 р. «Хлібні Могили»). Траплялося, напр., багато випадків, коли в райісполкоми і сільради приходив кулак, обдертий приобдертий. З слізьми на очах просить він дати йому дозвіл на купівлю хліба. «Родина, бачите, голодна: весь свій хліб державі віддав»... А при трусах у такого кулака досить часто знаходять не один десяток центнарів хліба, безумовно добре схованого від ока заготовчого совітського апарату десь «в землі, на даху, в stodолі, під ганком, в смітті, в сіні, під картоплею і т. д.».

Іноді хлібні могили знаходяться цілком випадково. Ось приклад. Селянин з села Давидовки з Надволжя здав 80 центнарів хліба. Щоби виповнити своє завдання забракло йому лише 2 центнарі. Божиться він, клянеться, що більше не має, що родина голодує і т. д. Йдуть до нього і знаходять закопаними в лемлю ще другі 80 центнарів.

А ось ще приклад, який «Екон. Жизнь» залічує до рекордових випадків «кулацької політики». Мав він місце на Самарщині. Один з «кулаків», звернувся до місцевої влади з заявою, що виконати покладені на нього податкові завдання він не може і подався на заробітки. А після його виїзду зробили у нього «докладне обслідування» його садиби і виявили, що він мав схованими: 60 центарів хліба, 16 бочок меду, 15 пачок сукна і мануфактури, кільки пудів цукру, скриню мила, бочку нафти, скриню макарону і багато иншого майна, а в тому числі 7 скринь з одержою, серед котрої не бракувало шовку та одягу з футровими ковнірами.

Совітські заготовщики вже мають тут чималий досвід. Їх спостереження говорять за те, що треба тут лише — «поднажать», бо «як попереджують — це дурниця, як описують майно — це теж не страшно, але коли вже почнеться фактичний продаж описаного за невивіз хліба, майна — кулак тоді рухається».

Преса констатує, що після кожного такого «натиску» сільради но-тують збільшення випадків, коли селяне приходять просити перепустки на вивіз хліба, на шляхах з'являються «червоні обози», що везуть хліб на зсиппункти, а досвідчений відбірач на зсипному пункті цього хліба лише потягне повітря в ніс, і самовпевнено та триумфально говорить: «земліцей попахіває»...

Хлібні могили дають багато змісту до характеристики переживань совітського в'язня. Належить їх рівно ж мати на увазі, читаючи вістки про успіхи совітських заготовок.

І. Липовецький.

3 того боку.

Не часто доводиться здобувати людей, що можуть змалювати картину життя в совітському раю на основі власних вражень від того життя. Тому то кожна нагода дістати інформації від цих безпосередніх свідків сучасної української дійсності є дуже цінною й заслуговує на те, щоби стати загальним здобутком цілого нашого громадянства. По цій причині ми уважаємо за доцільне подати тут стислий зміст тих вражень від сучасного життя на Україні, якими поділилася з нами одна особа, що цими днями дісталася закордон.

Ось що розповідає ця людина: українське населення як у містах, так і по селах героризовано й перебуває під вічною загрозою власти жертвою шпигунства й провокації. Розмов на актуальні теми сучасності всі рішуче уникують, бо ніхто нікому не вірить ані на крихту, кожний боїться власти жертвою цього свого довір'я: адже ж буває й так, що двоє людей віч на віч ведуть розмову, а проте зміст її вже за день-два стає відомим І. П. У. Рідко трапляється, щоби серед півдес'ятку людей не був бодай один шпик. При такому становищі стають неможливим нормальні прояви громадянського життя, не кажучи вже про будь-яку — політичну роботу. Фахова техніка в органах політичного розшуку стоїть на неосяжній височині. Про когось в найменшій мірі підозрілу людину там знайдете «справу», в якій подано характеристику особи, перелічено всі її вчинки, позначено все те, що заслуговує бодай на найменшу увагу. Інтелігенції, якої чинної життєвої сили, не існує. Частинка її на Соловках, у Сибіру або сидить по місцевих в'язницях; решта, що перебуває на волі, — яглиця собою аморфна нечисту масу, що не живе, а лише животіє. Серед арештантів всеосяжних в'язниць українці займають перше місце, доходючи в своїй чисельності до 70 відс.

Поруч з інтелігенцією жертвою існуючого режиму у все більшій і більшій мірі стає також й селянство. Життя воно без виразних надій, без перспектив на поліпшення свого правого положення та економічного добробуту. Система безмежних податків зводить на нівець усю селянську працю, яка при існуючих порядках не забезпечує вже господаря від злиднів та голоду. Оподатковання переводиться по теоретичних нормах, без огляду на фактичний стан урожаю. Один орган забирає третину урожаю, другий пізніше четвертину і т. д. Нарешті прийдуть забирати «лишки»; і як що цих лішків немає, то влада приступає до безцеремонної екзекуції, продають майно, розбірають господарчі будови і навіть хату. Як що селянин має більший кавалок землі й для опрацювання його заведе собі потрібну худобу, то на останню накладають страшний податок, а самого його зараховують до категорії «куркулів», який титул залишається вже назавжди, не втрачаючи своєї сили навіть і тоді, коли матеріальний стан людини значно змінюється на гірше. Куркульський титул тяжить не лише над самим господарем, але й над його дітьми: їм уривається шлях до освіти, перед ними закриваються шкільні двері. Як що в крайньому разі їх і приймуть до школи, то з батька здеруть за це надзвичайно великі гроші. Таких умов більшість не витримає і з болем у серці забірає дітей додому.

Посівна площа тягло зменшується. «Повіщо я працюватиму, — каже селянин, коли в мене все одно усе заберуть, та ще й небезпеку для свого життя з того матиму». Господарчої кризи всілякими урядовими заходами не усувуться. Колективні господарства позитивного нічого не дають, крім хіба матеріялу для галасливої урядової реклами. Учасники цих господарств лідивим оком позирають один на другого, думаючи, лише про те, як би уникнути зайвої затрати зусиль та перевалити працю зі своїх плеч на чийсь інші. Існують так-сяк жидівські комуні: але вони гримають-ся не заповзягсію в роботі своїх членів, а сильною піддержкою Америки.

Приватну торгівлю знищено; всюди заведено кооперативи. Млини удержавлено. Хліб по містах продається лише на картки, і то в обмеженій кількості. Білого хліба чи муки не дістати. Цукру бракує; по картці вида-

ється лише пів фунта на душу на місяць. Ціни на мануфактуру страшні й для широкого загалу зовсім неприємні. Селяне носять виключно одяг власного виробу. Забезпечено в повній мірі, як одягом так і їжею, військо. Ним піклуються незвичайно, заобігають його ласки, бо цього настирливо вимагають обставини.

Церкви закривають, улаштовуючи в них клуби, театри, школи, шпиталі. Формальною підставою для таких кроків з'являється несплата церковного податку за церкву, який по своїх розмірах є просто не під силу населенню. Мораль суспільства стоїть на незвичайно низькому рівні й продовжує далі падати. Найбільший моральний розклад серед молоді.

Українська стихія йде через усі перепони життя. Нижчі школи українізовано на 90 відс., поступає українізація і в урядових установах, за винятком установ політичного догляду та партійних, починаючи від Г.П.У. й кінчаючи всіляким політкоміями. Загалом враження, що українська національнa хвиля змушує, хоч і повільно, але певною мірою відступати перед собою вооружені її сили. Серед темряви життя єдиним вогником бає маса радянців на поверненні до своєї національної рідни. Ця влада мислиться виключно як республіканська, «петлюрівська». Ім'я великого народнього героя не сходить з уст українського селянина, який і ще, як і раніше, чекає на «прихід Петлюри». Він знає, що національний вождь давно вже лежить у сирій землі на далевій чужині, та всеж не перестає згадувати його ім'я, вживаючи цього імені, яке певного символізму втілює в собі республіканську форму державного ладу, створену за діяльною участю люблячого колективу У.Н.Р. Про жадні інші колективи маса народня не думає; про існування ж непотрібних їй монархистів та фашистів навіть і не знає. З шумовинням емігрантського політичного життя інтереси українського загалу на теренах нашої батьківщини не мають нічого спільного.

Б.

З життя й політики.

Крах посівної п'ятилітки — Перебудова посівних планів для весняної кампанії — Котетивізація — Як реагує на неї селянство — Нові труднощі

Боротьба за п'ятилітку вступає до нового етапу. Низка постанов, резолюцій й директив найвідповідальніших совітських чинників вказує, що близькі місяці має бути переведена чергова ударна кампанія в напрямі колективізації сільського господарства в зв'язку з весняною засівною кампанією. За цією черговою кампанією, над перебігом і перспективами якої ми спинимося нижче, стоїть низка дуже неприємних для совітської господарської політики фактів. Згідно з своїми початковими планами щодо п'ятирічки большевики намітили розвиток хліборобства на Україні в той спосіб, щоб він міг найдовільніше задовольнити продовольчі потреби совітського союзу. Малося на увазі од 1927 р. до 1932 року збільшити посівну площу під озиминою на 2,8 відс., в тому числі під найбільш товаровою культурою — озимом пшеницею на 30,5 відс.; в той же час посіви ярини мали лишитися стаціонарними і зрости лише на 0,2 відс. («Шляхи і темп розвитку народного господарства УСРР», ст. 124). Виконання цього плану малося на увазі закріпити на Україні її місце житниці союзу.

Так бажалося, а інакше склалося. Природні умови, які мають такий великий вплив на українське хліборобство при низькій степені його інтенсивності з одного боку, політика, скерована проти індивідуального селянського господарства з другого боку, все це разом привело до колосаль-

ного прориву в наміченому плані. 1928 рік дав великий процент недосіву озимини. Не краще минув і цей рік; хоч засівну площу озимини в порівнянні з минулим роком й вдалося збільшити на 4 відс., все таки склалася вона лише 91,7 відс. засівної площі 1927 р. («Ком». ч. 283 з 6. XI). Недосів в абсолютних цифрах доходить до 1 міл. гект. («Ком». ч. 295 з 18. XII). Значіння цих цифр зростає, коли прийняти до уваги, що недосів в першу чергу припав на пшеницю, той хліб, який передовсім йде на ринок; там план засіву виконано тільки на 78,8 відс. Коли зважити, що на ринок поступає менше четвертини урожаю дзернових хлібів (для 1927 р. відсоток товарності дзернових хлібів—24,1. «Шляхи і темпи розвитку народного господарства УСРР». ст. 130), коли прийняти до уваги, що недосівом головно зачеплена пшениця, найбільш товарний хліб, є очевидним, що теперішні результати засіву озимини незалежно від результатів урожаю, колосально зменшать ту кількість хліба, яку зможе викинути Україна в майбутньому році на ринок. Аджеж коли на ринок поступає лише коло четвертини урожаю то це означає, що коло трьох четвертин посівної площі йде на задоволення потреб господаря і його господарства, які зменшення підлягають в незначній степені, таким чином зменшення посівної площі відбивається на тій її частині, на яку може рефлектувати ринок і дасть скорочення товарової частини урожаю значно більше як на третину. Само собою це при тих продовольчих труднощах, які переживає союз, утворює ситуацію занадто важку й загрозливу. Не дивує отже, що большевикимусять оголошувати ударну весняну посівну кампанію, що мусять латати ті величезні діри, що виникли в їхніх планових міркуваннях, дарма, що ці останні були ухвалені на квітневому з'їзді совітів — неповних десяти місяців тому назад. Малося на увазі прямувати до збільшення площі озимини при zachovanню стаціонарності посівної площі ярини, — тепер посівну площу ярини мається на увазі довести до 17,7 міл. гект. («Ком». ч. 278 з 31. XII) при посівній площі ярини в 10,5 міл. гект. в 1927 р. («Шляхи і темпи розвитку нар. госп. УСРР». ст. 124). Малося на увазі до 1932 р. зменшити засіви ярової пшениці коштом зросту засівів озимої пшениці на 26. 2 відс.; зменшення площі засівів ярової пшениці і зріст натомість засівів озимої пшениці, які мали місце в кінці 1924-27, уважалися в совітській літературі немаловажним досягненням в розвиткові хліборобства на Україні; теперішній план натомість передбачає поширити засіви ярової пшениці на 20 відс. («Ком». ч. 304 з 27. XII.) Ця зміна в напрямковій співвідношенні культур йде рівнобіжно із здійсненням змагання поширити посівну площу на 10,4 відс. проти минулого року («Ком». ч. 278 з 31. XII). Є очевидним, що ця остання директива абсолютно нереальна й фантастична, поставлена для того, щоб змалювати новий план, який є планом гірких злиднів, зв'язаним з колосальним осіннім недосівом, як нове «досягнення». Способи реалізації нового посівного плану є ті, які вказані сучасною сталінською лінією: посівна кампанія має переводитися шляхом орієнтації на бідноту і боротьби з куркулем; має зрости контракція урожаю, — яка повинна охопити понад 7.000.000 гект. ярових засівів («Ком». ч. 295 з 18. XII); в колосальних розмірах мусить зрости усуспільнений сектор, при чому відносно розмірів цього зросту не можуть погодитися між собою совітські чинники в межах самого комісаріату хліборобства. На початкові грудня на засіданню колегії наркомзему завідуючий відділом рільництва заявив, що загальна площа засівів по совхозах на весні 1930 р. (разом з озиминою) буде складати 875.000 гект., себ-то збільшиться проти минулого року на 24 відс. Колхозни мають довести свою посівну площу до 4.800.000 гект., поширивши її проти минулого року на 72 відс., а проти 1927 в 18 разів («Ком». ч. 278 з 1. XII). Натомість в середині грудня на об'єднаному засіданню ВУЦВК і совнаркому УССР сам нарком земельних справ,нині вже одставлений, Шліхтер подає вже другі цифри — збільшені на 2,5 міл. гект. тільки яровий засів усуспільненого сектора має складати близько 7 міл. гект., з них 6.300.000 гект. засіють колхозни і 572 тис. гект. совхозни («Ком». ч. 295 з 18. XII). З найбільш планетарних моментів в майбутніх планах колективізації треба одмітити директиву перевести суцільну колективізацію двох округ—Шевченківської і Сумської,

залучити до колхозів 150.000 наймитів, зорганізувати в колхозах 13.000 демобілізованих червоноармійців і т. д. («Ком». ч. 299 з 22. XII). Так малює совіська влада свої майбутні плани в обсягу сільського господарства в зв'язку з весняною сівбою. Як будуть виглядати ці плани на практиці, як причиняться вони до піднесення продукційних сил сільського господарства, покаже недалека будуччина. А тим часом треба одмити, що мабуть найбільшою перешкодою для здійснення цих планів буде, висловлюючися совіським стилем, «ентузіязм наймитських і бідняцько-середняцьких мас», які останні місяці валом валять у колхози і в усіх усюдах заявляють совітській владі про своє неодмінне бажання колективізуватися. Дійсно, з остаточним закріпленням сталінського курсу становище селянства стало остільки безвихідне, що єдиний вихід для себе значна його частина бачить у вступленні до колхозів. Справді, ліквідація приватної хлібної торгівлі, збільшення державних хлібних заготівель поставило селянство в необхідність оддавати всі свої хлібні лишки державі по завідомо втратним цінам. Контракції хліба в значній мірі безавансові і заведення постановою совнаркму СССР з 7 жовтня 1929 р. кругової поруки цілої громади за виконання контрактів кожним з її членів сотворило абсолютно неможливі умови для розвитку індивідуального господарства. Селянство, як то ми бачимо, з результатів осінньої засівної кампанії стало з одного боку на шлях скорочення своїх засівів до продовольчої норми, з другого боку воно в почутті повної безвихідности, не спинається перед повною ліквідацією свого господарства і приступленням до колхозів. Колхозний рух вже давно вийшов за межі, які для цього були встановлені в п'ятилітнім планом. Згідно з п'ятилітньою передбачалося, що площа під колхозами в 1929 р. буде складати 2.082 тис. гект., в 1930 р. 3.200 тис. гект. і лише в 1932 році об'єднає 6.400 тис. (21 відс. всієї посівної площі) («Шляхи і темпи» ст. 147). Як ми бачимо, темп збільшення колхозів, передбачений п'ятиліткою, намічає на 1932 рік те, що в зв'язку з зростом колхозного руху, наркомзем намічає на теперішню весну. Розміри цього руху такі, що в тому самому комісаріяті цифри засіву колхозів збільшують на потязі двох тижнів більш як на два з половиною мільйони десятин.

Слід проте одмити, що навіть совітські чинники при всій своїй твердолобности особливого захоплення цим виявом ентузіязму селянських мас не виявляють. Чубарь правда дуже обережно, але все таки одмічає, що «в нашому сільському господарстві поруч з масовою колективізацією спостерігається одно небажане явище: ідучи до колективу, де-які бідняки і середняки продають свій реманент і худобу, сподіваючися, що держава дасть трактори, складні машини то-що». («Ком». ч. 295 з 18. XII). Що цей рух набув значно ширшого характеру, ніж це впливає з обережної заяви Чубаря, вказує категоричне твердження видного заготовника м'яса Сакова: «На наше гасло — колективізація тваринництва — глитай кинув пр. вокаційне гасло: «розпродувати худобу і записуватися до колективів без живого і мертвого інвентаря». («Ком. ч. 304 з 27. XII). Таким чином та «середняцько-бідняцька» маса, яка йде в колективи масово, перед тим як вступити до них уживає всіх засобів, щоб набрати як мога більше бідняцького вигляду, щоб не дати до колективу абсолютно нічого. Це з одного боку. З другого боку, цілком не правий Чубарь, який каже, що маса ніби неправильно сподівається, що держава дасть для колективів трактори, машини то-що. Такі обіцянки давалися і аргументи од трактора в агітації за колективи відіграли дуже поважну роль. В п'ятилітньому плані на кредити для колективів в період 1928-29 р. — 1932-33 р. р. проєктувалася кругла сума в 451,3 міль руб, в тому числі на мертвий реманент, тракторне обладнання й тракторо-ремонтні майстерні 216 міль карб. («Шляхи і темпи» ст. 149). Колхозний рух набрав таких розмірів, що кредити і реманент розраховані на п'ять років доводиться давати відразу на протязі одного двох років. Де совітська держава найде для цього грошей, де вона одбуде ті трактори, на які хоче посадити селянина, це є секретом Сталіна. Тим часом масо лише заяву зовсім непесимістично настроєного Шліхтера про те, що «с.-г. машинобу-

дівна промисловість не встигає за новими вимогами сільського господарства» («Ком». ч. 295 з 18. XII). Але справа з новими колективами, зрозуміється, не обмежується лише одним здобуттям для них кредитів на організацію, одним постачанням мертвого і живого інвентаря. Нові колхози потребують насінної допомоги в розмірах, які не були передбачені жадними плановими міркуваннями. Їм потрібні величезні кадри фахівців — одних агрономів високої кваліфікації на протязі 1929-30 року треба дати 1.680 чел.; щоб підготувати техніків виконавців різних фахів протягом року треба пропустити через курси понад 40.000 чел. («Ком». ч. 299 з 22. XII). Таку величезну роботу треба проробити в той час, коли п'ятилітній план рахувався з можливістю дати для цілої системи с.-г. кооперації разом з центрами, не тільки отже для колхозів на протязі п'яти років тільки 4.472 агрономів («Шляхи і темпи» ст. 236); таку величезну роботу треба проробити в той час, коли, як констатує офіційльне джерело, «педагогічного персоналу в наших ВИШ-ах, як визнає НКПС, взагалі не досить. Через незначну в порівнянні до потреб підготовку наукових робітників, в інститутах трудно заміщати кваліфіковану силу, а в технікумах мало кваліфікованих викладачів» («Шляхи і темпи» ст. 293). Повстає опріч того найбільш важке і найбільш кардинальне питання, які господарські результати дадуть колхозні, скільки хліба вони зможуть дати країні, коли в них об'єднуються позбавлені всяких засобів люди, які тікають туди тільки з відчаєм, в результаті неможливості провадити власне господарство. Аджеж, як свідчить сама совітська преса, «ентузіязм наймитських і бідняцько-середняцьких мас», що викликав колхозний рух, на ділі живиться куркульською агітацією: «спродуй все і тікай до колхозу».

Совітська влада обрахувалася в своїх розрахунках. Немає сумніву, що її колхозна політика мала в основі політичні цілі. Малось на увазі роз'єднати село, сотворити в ньому колхозну верхівку, щоб за її допомогою опанувати селянську масу, сотворити становище подібне для того, яке є серед промислового пролетаріату; думалось, що коли там за допомогою комуністичної верхівки можна держати в своїх руках ціле робітництво, чому не проробити подібного експерименту серед селянства. Але на цей експеримент селянство відповідає з свого боку також масовим експериментом. Воно стає на ґрунт самоликвідації, на ґрунт звивання власного господарства.

Що цей селянський рух в недалекій будучині дасть поважні і господарські, і політичні наслідки, відносно цього неможна мати жадних сумнівів.

В. С.

3 міжнароднього життя.

— Лондонська морська конференція.

Як то було відомо вже раніше, Лондонську морську конференцію розпочато 21 січня. Одчинив її сам англійський король, що тим самим вперше після своєї тяжкої недуги, виступив прилюдно перед великими зборами. Промова британського володаря була короткою й виразною; він побажав лише, аби праця зібраних пішла людям на добро: на обмеження озброєння, а тим і на забезпечення світового замирення. По радіо королівську промову слухало що принаймні сто мільйонів людей на обох півкулях землі, а у Лондоні та по всіх британських церквах у цей день читано було молитву за успіх конференції.

На конференції приймають участь лише п'ять держав та цими державами на сьогодні вичерпуються вся світова могутність не тільки морська,

але й суходольна, бо ж вони такі: Сполучені Штати Північної Америки, Британська Імперія, Японія, Франція й Італія, — три європейських, одна з Нового Світу та одна з старого азійського континенту. Звертає на себе увагу відсутність двох держав, а саме Німеччини та ССР, і пояснення тому має бути дуже простим. Німеччині нема чого бути на конференції тому, що вона й без того обезбронна на морі й на суходолі так, що далі вже нікуди. Що ж до ССР, то його представники відсутні на конференції тому, що, я здається, вже ніхто не вірить, що ця держава довго ще існуватиме, а по-друге ще й тому, бо настав уже в Європі такий час, що большевиків не до всякого товариства припускають.

Невелика кількістю держав, Лондонська конференція дуже велика численним складом державних на ній представників. Так самі вже Сполучені Штати ввклали до Лондону сто своїх людей для участі в праці конференції, інші делегації — менші, але разом усі дають ще найменше триста членів. Коли ж до того додати принаймні триста-чотириста журналістів, що являються, правда, неофіційною, але необхідною частиною сучасних конференцій, то можна собі уявити всю грандіозність розпочатого в Лондоні діла.

Кількості людей відповідає кількість часу, що його вважають потрібним, аби конференція могла дійти до того чи іншого кінця. Президент Гувєр, виправляючи свою делегацію до Європи, вказав, що їй доведеться там працювати ще найменше три-чотири місяці: інші політики вважають, що справа може затягтися і на пів-року, коли тільки не станеться чогось екстраординарного, що прикоротить лондонську працю.

Завдання, що їх ставить собі конференція, колосальні. Велика війна змінила до ґрунту морські взаємовідносини світових держав. Перед війною найбільшою морською силою була Англія, — британський прапор панував на всіх морях і океанах. Далі за англійською флотою, але з тенденцією її нагнати і перегнати, йшла флота Германської Імперії. За німецькою йшли флоти другорядні — французька, російська, Сполучених Штатів, італійська, а серед них з найбільшою силою розвитку — японська.

Тепер справа стоїть інакше. Німеччина випала з морського обрахунку, її спадщини в Європі ніхто не придбав, бо війна зробила європейські держави бідними й знесилила їх. Англія, як була, так і зосталася на першому місці, але без інтенції посилити своє першенство. Поруч з Англією, наганяю-няючи її, стали Сполучені Штати, фінансова могутність яких дозволяє їм в морській площині все, чого б вони захотіли домогатися. Слідом за ними йде Японія, — країна, бідна на гроші та багата на дисципліновану працю, на політичний патріотизм і на мілітарні можливості. І в певній далині від них трьох стоїть Франція та Італія, латинські сестри, сусідки й конкуренти.

На тлі такого розміщення п'яти найбільших світових держав повстали різного роду суперництва між ними. Суперництва ті зв'язані з усім комплексом місцевих державних і колоніальних інтересів указаних вже країн, а тому вони переплетені між собою, дуже складні і протирічні. В тому клубку, однак, видно три головні лінії морських колізій, а саме: суперництво Англії й Сполучених Штатів, суперництво цих останніх та Японії, і нарешті суперництво франко-італійське.

Перші дві конкурентки — Англія та Сполучені Штати. В їх колізії цілком відсутній який-будь драматичний елемент. Коли для Англії свого часу страшним було суперництво Німеччини, бо воно не тільки загрожувало війною, але й довело до неї, то суперництво Сполучених Штатів немає в собі ані сліду тої небезпеки. На цьому місці доводилося говорити про те, чи можлива війна між Англією та Америкою, про яку з такою затайною радістю мріяли ще до недавня большевики, сподіваючися заробити на ній революційно-комуністичний капітал, як то пошастило їм один раз за Великої війни. Аналіз усіх англо-американських відносин говорить за те, що така війна неможлива ні в близькому, ні в самому далекому майбутньому.

Велика чи менша американська флота ні в чому не загрожує Англії. Вона, правда, може поставити межі зростанню нових світових впливів британських, але тих впливів Англія має стільки, що сьогодні не потребує їх збільшувати. Тому то англійці так легко погодилися на принцип рівної флоти з Сполученими Штатами. Питання погодження між двома англо-саксонськими державами таким чином зводиться начеб-то до чисто технічних моментів. Але як раз технічні труднощі в цій справі надзвичайно великі. Сполучені Штати мають суцільну державну територію, обмежену двома океанами: британські ж землі розкидано по цілому світі. Америка потребує тому головним чином великих лінійних кораблів з великим районом морського чину; Англія в тому заінтересована мало. Їй зараз, при сучасних взаємовідносинах морських сил, потрібні легкі крейсери для зв'язку з заокеанськими територіями, для охорони морських шляхів та контролю над ними. Математична рівність тому тут нічого не варта; американські потреби мають абсолютний характер, а англійські — відносний, бо залежать вони не тільки від кількості тонажу, числа кораблів та гармат на них, а ще й од політичної констеляції на всіх морях та океанах. Себ-то, британські потреби сьогодні одні, а завтра можуть бути інші, більші чи менші.

Такі самі протирічні риси характеризують і другу колізію меншого масштабу, а саме франко-італійську. З причини свого географічного положення Італія що-до сили своєї флоти має абсолютні потреби, бо майже всі її інтереси зосереджено в Середземному морі. Інакше стоїть справа для Франції. Вона — друга після Англії — велика колоніальна держава, її території розкидано по трьох континентах. Навіть у самому Середземному морі має вона спеціальні потреби, виправдані необхідністю мати цілком забезпечений шлях з Марселя до Алжиру, не кажучи вже про те, що державна територія самої французької метрополії виходить не на одне море, а на три. Італія вимагає математичної рівності своєї флоти з французькою, але й тут ця рівність в реальності перетворилася б у свою протилежність.

А в тім і тут мабуть така справа буде зведено до моментів технічного порядку, бо про драматичні елементи франко-італійської колізії вряд чи можна зараз говорити. Якби не сталися тертя між Францією та Італією, про війну, принаймні на обзори людського передбачення, не може бути й мови, хоч би вже й тому, що Франція, будь що будь, зараз незмірно сильніша за свою італійську сестру. Лінії погодження, хоч яке воно тяжке, можуть бути знайдені. І вже начеб-то знаходяться. У пересправах Англії з Сполученими Штатами встановлено, що флоти британських доміній не мають входити в обрахунок англійської флоти, як самостійні цілком флотіві одиниці. Французький уряд майже перед самою конференцією переорганізував свою флоту, встановивши колоніальні флотіві одиниці, наявно з тим, аби утворити для своєї колізії з Італією аналогію з становищем Британської імперії в колізії англо-американській.

Найбільше небезпечною начеб-то являється третя колізія — японсько-американська. Відносини між цими державами не мають впорядковано дружельюбного характеру. Обидві вони знаходяться в стадії могутнього зросту, і сила того їх зросту на сьогодні ще не змірена остаточно. Поділяє їх між собою великий Тихий океан, але як раз інтереси обох поєднують, головним чином, на берегах того океану. Грає тут певну роль й ріжниця рас, білої — в американців, жовтої — в японців. Технічно колізія зводиться до кількості великих лінійних кораблів, право на які хоче залишити за собою Японія.

У 1922 році на Вашингтонській конференції Японія погоджувалася на 60 відс. того їх числа, яке матимуть Сполучені Штати. Тепер вона підвищила свої вимоги на десять відсотків. Труднощі що-до цього підвищення не тільки в тому, що це не дуже бажано Сполученим Штатам, які мають два океани, а Японія лише один бік для оборони, але ще й в тому, що 70 відс., бажаних Японією, дають більшу абсолютну цифру лінійних кораблів, ніж забезпечила їх собі Англія, підвищуючи число своїх легких крейсерів. Таким чином, ця колізія двох океанських держав перетворюється в колізію

трьох, бо інтереси Англії на Тихому океані у всякому разі не менші за японські чи американські.

Стоять перед конференцією і інші питання, нелегкі до вирішення, як от наприклад, різне становище держав що-до підводних човнів і т. и.

Такі труднощі стоять перед Лондонською конференцією. Але вони тим не закінчуються. Ці часто технічні начеб-то питання органічно зв'язані з питаннями чисто політичними, і цілий ряд цих останніх питань уже встав перед конференцією. Досить вказати на такі справи, як так звана «воля моря», себ-то права нейтральних держав за часів війни, — теза, що її сто літ боронить Америка і проти якої встала Ліга Націй; як питання свого «Локарно» для Тихого океану, Середземного моря та Ламаншської протоки, що їх піднято вже по зв'язку з наведеними вище трьома колізіями і т. и.

Не дивно тому, що Лондонська конференція має бути такою довгою. Чи скінчиться вона успіхом? Добра воля учасників безсумнівна, але гадати про той чи інший кінець, ще було б завчасним.

Observer.

Червоний терор на Україні.

Протести проти терору.

В Каліні 29 грудня м. р. річні збори Українського Товариства Допомоги Емігрантам з України винесли рішучу резолюцію протесту проти жорстоких переслідувань на Великій Україні — арештів, доконаних нещодавно большевицькою владою.

Одночасно ті ж збори винесли резолюцію протесту проти переслідувань релігійних на Україні, яку закінчують такими словами:

«Ми приєднуємо свій голос до протесту культурного світу проти нечужданого вандалізму московсько-большевицького, вірючи твердо, що настане день, коли збройні бойці за одвічну святу правду і справедливість мечами мечів на цвинтарі комуни піднімуть останній протест, і той протест буде кінцем азійсько-дикунської змори на землі українській, роздертій і ограбованій з найкращих скарбів своїх рукою московсько-большевицького хижацтва».

З широкого світу.

- Відкрилася сесія Норвезького парламенту.
- Батавська митниця в бочках з цементом арештувала 113 кілограмів опіума китайського походження.
- Президент Естонії має зробити візиту до Варшави в половині лютого.
- В Америці і Німеччині з'явилася нова хвороба «пситакоз», що передається папугами.
- 5 лютого у Франції став чинним закон про соціальне страхування робітників по закону 4 квітня 1928 р.
- В Німеччині створилася нова велика політична партія «радикально-реформаційна».
- На острові Хайнані прийшло до боїв між повстанцями і урядовим китайським військом.

— Сполучені Штати Північної Америки відсвяткували десятиліття «сухого режиму».

— До Французької Академії написів і красного письменства поступила праця п. Стефанеску під назвою «Еволюція релігійного малярства на Буковині та в Молдавії».

— Іспанський уряд розпустив університетську федерацію Іспанії.

— Індійські мусульмане опублікували декларацію, направлену проти рішень націоналістичного пан-індійського конгресу в Лагорі, що висловився за негайну боротьбу за незалежність Індії.

— В Америці в 1932 році буде надруковано ще невиданий роман Вальтер Скота під назвою «Облога Мальти». Видання присвячене століттю смерти письменника.

— Італійський уряд вирішив створити у Флоренції Міжнародній Інститут Етрускології, що має зайнятися вивченням етрусурської культури, яка існувала за 8 століть до Р. Х. і написи якої й досі лишаються не прочитаними.

— Большевицька статистика подає на 1 грудня 1929 р. кількість безробітних — 1.241.000 душ, кількість оплачуваних робітників і службовців — 12 міл. душ.

— Австрійський прем'єр міністр Шюбер має відвідати Рим і Берлін.

— Папа Римський на спеціальній давнього походження церемонії посвятив ягнят, з вовни яких має бути зроблена його одежа.

— В Білгороді відкрито югославський монетний двір.

— В Преторії (Південна Африка) зсунувалися пансіонери лепрозорія. Під час бою із сторожами ранено 15 душ.

— В Алжирі французька влада викрила велику банду контрабандистів зброї, що постачали все озброєння непокірним племенам Мароко.

— Мексика порвала дипломатичні стосунки з большевиками. Мексиканське посольство в повному складі вїхало з Москви.

— Міжнародна федерація авіації опублікувала встановлені на 1 січня 1930 року такі світові рекорди:

протяг часу — Дель Джексон (Америка) — 420 год. 17 хв. (постачання в повітря).

віддаль в замкненому колі — Кост і Кодос (Франція) — 8.029 кілом. 440 метрів

віддаль по прямій лінії — Кост і Белонт (Франція) — 7.905 кілом. 140 метр.

височінь — Нейсгофен (Німеччина) — 12.739 метр.

швидкість — Орлебар (Англія) — 575 кілом. 700 метрів

Хроніка.

З життя укр. емігранції

У Франції.

— Виставка С. Левицької в Парижі. В галерії Самбон відбувається виставка картин відомої української малярки Софії Левицької, сестри нашого письменника М. Левицького. На виставці перебувало багато чужинців. Українська колонія відмітила виставку піднесенням артистичні квітів і численним оглядом її творів. Французька преса в артистичних своїх виданнях трактує С. Левицьку, як татановиту малярку. Не обійшлося і без курьозів. Артистичний додаток до «Figaro», містячи статтю дуже прихильну про С. Левицьку разом з кількома репродукціями її творів, називає її «cette Polonaise que Paris a adoptée».

Докладнішу статтю про виставку С. Левицької буде уміщено пізніше.

— Концерт С. Вербицької в Парижі 23 січня в салі Ерар відбувся великий концерт відомої української співачки пані С. Вербицької. Програма складалася з творів Глюка, Шуберта, Гречанинова, українських народніх пісень, каталонських пісень та творів Мусоргського. Як завжди співачка мала великий успіх, що особливо бурхливо виявила його численна публіка під час виконання українських і каталонських пісень. Присутні на концерті представники паризької української Громади піднесли артистці квіти.

— Свято незалежності в Ліоні. 25 січня в помешканні клубу члени Філії Військового Т-ва у Ліоні святкували річницю проголошення незалежності. По відкриттю свята голова філії полк. Чміль сказав чуже слово про значіння цього дня, а після того пор. Гуля прочитав довшого реферата про цю річницю. Співом національного гімну закінчилась офіційна частина. Далі відбулися декламації пані Чміль та пор. Гулі, було проспівано кілька патріотичних пісень, а потім спільна вечерея кінчила частину неофіційну.

В Люксембурзі.

— Лекція Поля Шефера, публіциста з Берліну, на тему «Симптоми кризи в соціалістичній економіці» відбулася в Люксембурзі 21 січня с. р. Талановитий журналіст виклав перед численною аудиторією сучасний стан соціалізму, їхню психологію, настрої та врешті ту реальну силу, яку вони з себе уявляють. Промовець сам був там, як кореспондент «Берлінер Тагблат», кілька років і оповідав з живістю все те, що бачив. Висновки його дуже сумні. Лекція викликала великий інтерес і збрала численну аудиторію. Серед присутніх була репрезентована і місцева українська колонія.

В Польщі

— З життя клубу «Прометей». 14 січня б. р. в клубі «Прометей» відбувся виступ п. М. Сайдамета на тему «На-

ціональний рух кримських татар».

16 січня в цьому ж клубі відбувся відчит пані В. Завадської на тему: «Жінка в боротьбі за незалежність народів».

— Вшанування пам'яті 359 в Біловіжжю. 22 грудня м. р. колонією українських емігрантів в Біловіжжі було вшановано пам'ять 359 лицарів, що трагічно загинули в Базарі від руки червоних окупантів України.

Церква була переповнена. Співав мішаний хор під орудою п. І. Кононенка. Панахиду відправив місцевий пан-отець з дяконом.

— Четвертий з'їзд спілки інженерів та техніків українців емігрантів в Польщі відбувся 19 січня с. р. у Варшаві. Одичино його було ректором Шовгенівим. До президії з'їзду увійшли інж. Момот (головою) та інж. Молодожоненко (секретарь). Після зачитання низки привітань та затвердження протоколу попереднього з'їзду, слово взяв рект. Шовгенів, який запропонував вшанувати вставанням пам'ять померлих членів Спілки інж. Хали. Косаря і Март'янова та пам'ять С. Х. Чикаленка.

З'їзд затвердив прийняття 46 нових членів. Кількість членів Спілки на 1 січня вносить 195 осіб. З загальним справозданням про діяльність Управи Спілки виступив рект. Шовгенів. Це справоздання поповнив інж. Панащенко фінансовим звітом і справозданням секретаріату. Працю Управи Спілки минулого року було скеровано в напрямку правної і матеріальної допомоги членам Спілки, зокрема новим, що недавно прибули до Польщі, забезпечення їх посадами, підтримання контакту з іншими організаціями, видання журналу «Вісти Спілки», утворення стипендії при Господарській Академії в Подєбрадах, організації акції допомоги подєбрадським студентам (окрім стипендії) шляхом збірки грошей по підписних листах і т. д.

Рект. Шовгенів підкреслив, що в праці Управи Спілки до всіх потреб Спілки завжди і надзвичайно чуло відносився Укр. Центр. Комітет у Польщі і запропонував з'їздові висловити УЦК-ові подяку. Касові собороти Спілки за минулий рік замкнені сумою в 8.545 зл. 40 гр. В касі і на рахунку ПКО малося 1.415 зл. 28 гр. Загальна заборженість за членами Спілки виносить 3.404 зл. Із звітом від Ревізійної Комісії виступив інж. М. Єрмолаїв.

В дискусіях над діяльністю Управи висловлювалися думки про необхідність вжити заходів для полегшення нострифікації дипломів членам Спілки, про необхідність рішучими способами ліквідувати заборженість членів Спілки перед Спілкою, про необхідність вивести життя Спілки на нові шляхи, в яких поруч з моментами чисто фахового об'єднання стала б і широка та всебічна праця суспільна, культурно-освітня і т. д. На цю тему велику промову виголосив інж. А. Кмета, і вона знайшла належний відбиток в постановах з'їзду.

Голова з'їзду інформує присутніх, що на з'їзд прибули військовий міністр ген. В. Сальський і голова УЦК п. М. Ковальський.

Ген. В. Сальський вітає з'їзд в імені уряду УНР і зокрема, яко військовий міністр. Він звертається до присутніх з закликом, щоби перспективи збройної боротьби ні на хвилину не зникали з нашої уваги в нашому житті, бо тільки ця боротьба вирішить долю України. Він торкнеться положення, в якому перебуває внутрішнє життя на Україні. Все говорить за те, що окупанти передбачають майбутню збройну боротьбу і готуються до неї. Арешти культурних діячів, масове нищення української інтелігенції, — це всепоказує на те, що початок збройної боротьби вже недалеким. Ми знаємо, з якою силою росте на Україні незадоволення проти окупаційного режиму, з якою рішучістю і суворістю подавляє його червоний окупант. Перед українською еміграцією стає поважне завдання бути авангардом в зброй-

ній боротьбі. Але не треба забувати, що не тільки як кваліфіковані технічні сили повинні стати до майбутньої боротьби члени спілки, а насамперед як старшини української армії. Вища наука дала можливість наукового підходу до явищ і зробила цінним співробітництво їх в армії. Перші часи перебування в Польщі увагу було скеровано на фахове влаштування, тепер же не треба забувати про інтенсивне підготування себе до виконання свого обов'язку перед батьківщиною. Ці технічні знання принесуть користь Україні лише тоді, коли цю можливість із зброєю в руках буде здобуто.

Довгі овації служили доказом, що наказ військового міністра з'їзд прийме до виконання.

Далі слово взяв Голова УЦК у Польщі п. М. Ковальський. Він вітає з'їзд од імені Українського Центрального Комітету в Польщі і підкреслює, що робить це в момент, коли наближається 10-та річниця нашого перебування на еміграції. Ці роки не зломали віри нашої в перемогу, ні нашої бадьорости. А серед червоних окупантів вже чути упадок, це вже свідчить про близьку нашу перемогу. Перед кваліфікованими фаховими силами стоїть не лише підготовка до збройної боротьби, але й до того життя, яке принесе нам перемога. Перед ними ще завдання відбудувати знищене роками окупації господарче й економічне життя України. Але тут на чужині ще є одне завдання, про яке забувати не слід: це роля членів Спілки у вихованні найменшого брата і підготовка його до майбутньої боротьби.

Оплесками дякував з'їзд промовцеві за його слова. Голова з'їзду склав подяку промовцям і просив в імені з'їзду передати привіт урядові УНР та Панові Президентові А. Лвицькому і запевнив, що члени з'їзду свідомі тих відповідальних та серйозних завдань, що стоять перед ними.

Після цього ген. В. Сальський та М. Ковальський під гучні оплески залишають салью з'їзду, а з'їзд переходить до дальшої праці.

Висловлено подяку Управі Спілки і Ревізійній Комісії. За їх працію та обрано нові органи Спілки, до яких увійшли: до Управи — рект. Шовгенів (головою), інж. Ільницький, інж. Панасенко, інж. Чубенко та інж. Сікора, а кандидатами — інж. Тупик, інж. Бакевич Шуковський, інж. Теліга та інж. Нестеренко; до Ревізійної Комісії — інж. Л. Лукашевич, інж. Єрмолаїв, та С. Іванович, а кандидатами — інж. Богатирьов, та інж. Добровольський. До Товариського Суду увійшли інж. Кмета, інж. Молодоженко та інж. Добровольський, заступниками — Дигель та інж. В. Янівський.

Багато уваги присвятив з'їзд і справі організації федерації українських спілок інженерів та техніків, яка об'єднала би в собі всіх інженерів та техніків, що належать сьогодні до Спілок у Франції, Чехословаччині і Польщі та ин. Винесено побажання, щоби цю федерацію було організовано в найближчому часі, а на видатки по цій справі з'їзд обкла членів Спілки одноразовим податком в розмірі 3 зл. від особи. Переведення цієї справи доручено і далі Управі Спілки. При обговоренню статуту цієї федерації винесено побажання, щоби ця федерація допомагала студіюючим за кордоном українським емігрантам, громадським і національним українським установам, які працюють на міжнародньому терені («ЦЕСУС»), національно-культурним і просвітнім українським організаціям у вихованні української молоді тощо.

Порушивши ще низку організаційних питань, з'їзд ухвалив протест проти утисків і кривавого терору на Україні, одночасно звертаючися до організації інженерів та техніків інших держав з закликом приєднатися до цього протесту.

В біжучих справа ухвалено вступити членом (яко юридична особа) до Т-ва Допомоги Українським студентам вищих шкіл м. Варшави.

З'їзд закінчено ухвалою наді-
слати привітання Панові Прези-
дентові і цілому уряду УНР.

І. Липовецький.

3 газет

— Оповідання сові-
тських студентів, що
прибули до Берліна, не позбавлені
інтересу і тому ми вважали по-
трібним подати їх довідома наших
читачів за «Возрожденієм» ч.
1696, яке їх містить. Тим цікавіші
ці оповідання, що здебільшого во-
ни торкаються України та відно-
син на Україні, які рійняються
від стосунків в самій Росії.

«Як і другі, — оповідають сту-
денти, — ми влітку йшли на село
на заробітки. Частенько і серед
зими приходилося виїзжати «під-
годуватися». Найчастіше виїзжа-
ли на південь (?), і тому добре знає-
мо становище на совітській Украї-
ні.

«У місті ми ніколи не чули про
одверті терористичні напади на
агентів совітської влади. Нема
їх і під Москвою, де
ціле море бідняків,
забитих лихом, одяг-
нених в лапті. Не те
на півдню (ростріл наш.
Ред.). На Україні селяне не злом-
лені й по сей день. Збивства на
селах совітських агентів стали
цілком побутовими явищами. Со-
вітська влада мовчить, але на ба-
зарах, у совітських кооперативів,
ви постійно можете почути опові-
дання про нові напади та розпра-
ви.

«Де-не-де до цієї пори схорони-
лися і невеликі партизанські від-
діли, але зараз селянський терор
здійснюється в «одиночку». Так у
Київі багато говорять про отамана
«Муху», що до цієї пори наводить
жах на комуністів на Волині.

«Як тільки якийсь новоприз-
начений партієць починає енер-
гійно переслідувати селян, появ-
ляється невловимий отаман. Зви-
чайно за допомогою місцевих ак-
тивних ворогів совітської влади,
ранком являється він в совітські
установи, виглядає жертву, вби-
ває її і лишає записку — «Муха».

Один з начальників відділу військ
ГПУ в Київі оповідав, що вже кіль-
ки разів обговорювалося питання
про послітку великих відділів про-
ти «Мухи», але знайшли, що не-
зручно воювати з однією людиною
і тому доручено досвідченим чекі-
стам його ввіймати. За останні
тижні «Муха» чи хтось інший, що
користується його найменням, ро-
справляється з комуністами у пів-
денних районах Київщини.

В тому ж Київі багато бучи счи-
нів червоної партизан Середа,
так і ростріляний під цим іменем.
Дійсне його прізвище комуністи
ховають; в дійсності це був ко-
мандир однією з кавалерійських
червоних дивізій, що мав два ор-
дени Червоного прапору.

Його сторія така. Середу звіль-
нили за «партизанські замашки»
і одправили в Київ на біржу праці.
Заслужений партієць і червоної
партизан довго не міг отримати
праці. Над ним згущалися. Вреш-
ті він рішив жорстоко помститися
на совітській владі. Вернувшись
у місто, де була його буйша диві-
зія, Середа швидко зібрав пре-
красно дисциплінований партизан-
ський відділ і почав «чистити» од
комуністів один район за другим.

Згідно з відомостями, що їх по-
дав один червоної старшина, який
брав участь в боях з партизанським
відділом Середи, останньому вдало-
ся забити більше 50 представників
совітської влади. Двічі він роз-
громив війська ГПУ, причому бу-
ло забито начальників відділів.
Після довгих зусиль, комуністам
удалося захопити відділ Середи;
більшість його патизанів було пе-
ребито, а його самого тяжко ране-
ного було захоплено до полону і
забито в ГПУ.

Кільки місяців тому в одній з
великих кубанських станиць було
організовано комуністами прилюд-
ний процес, на якому обвинуваче-
но в антисовітській агітації коман-
дира кавалерійського полку, що
стояв на Північному Кавказі.

Процес не вдалося довести до
кінця. Обвинувачений не тільки
не зрікався своєї вини, але виго-
ловив яскраво контр-революційну
промову. Цілком несподівано для
організаторів процесу, приведені

по нарядам в салю суда червоноармійці бурхливими окликами вітали обвинуваченого і почали одверто ганьбити совітську владу. Всі намагання голови суду та вартових міліцейських нічого не дали. В будинок суду довелось викликати відділ військ ППУ, який з великими зусиллями одбив у натовпу обвинуваченого, якого й негайно розстріляли без суду після телеграми начальника катеринодарського ППУ. Натовп червоноармійців пробився з будинку суду і влаштував на вулиці летючий мітинг явно антисовітського характеру.

— **П е р е с л і д у в а н н я с е л ь н .** Кореспондент «Таймса» з Риги подає, що совітська влада приступила до виконання нового анти-селянського курсу політики Сталіна. Вже отримано перші повідомлення з Твері, Донецького басейну й Одеси про наслідки цієї політики. Там 23 січня кілька сотень селян було вигнано з своїх будинків. Де-яких арештовано ніби для того, що їх мають вислати, а інших просто залишено без даху з жінками й дітьми, не дивлячися на холод. Влада дала селянам трьохденний строк для виселення; всю худобу, дріб, інвентарь, меблі, разом із ґрунтом та запасами продуктів даремно передано сусіднім колективним господарствам. На випадок спротиву відділи ППУ будуть вживати зброю. 25 січня біля Прилуки було розстріляно 12 селян «за агітацію проти політики влади і за дискредитування комуністів в очах мас». («Возрождение» ч. 1801 з 18. I).

Таємниче зчикне»ня ген. А. Кутепова

В неділю 26 січня с-р. при таємних обставинах зник ген. Кутепов, голова російського «Загально-Військового Союзу», досить

сильної ворожої большевикам російської організації.

Ген. А. Кутепов мешкав в Парижі. Ранком в неділю, вийшовши з дому, він мав бути на панакхиді в церкві російській, а потім в «Союзі Галиполійців». Але ні в церкві, ні в союзу його не було. «Возрождение» ч. 1701 з 28 січня подає на підставі даних, які є в його розпорядимості, що ген. А. Кутепов зник, пройшовши від свого дому кілька сот кроків.

Серед російських кол піднялася тривога. Звернулися до влади і зараз робляться всі заходи, щоби викрити цю таємничу історію. Газета «Возрождение» не сумнівається, що ця справа є ділом рук большевиків і що можливо тут ходить навіть про злочин з трагічним кінцем. Те ж «Возрождение» друкєє назав по військовому союзу про приступлення до виконання обов'язків голови Союзу Ген. Міллера.

Друга російська газета («Последнія Новости», друкуючи цю сенсаційну звістку, говорить про неї обережніше, не висловлюючи жадних предположень і здогадок що-до цієї справи.

Більшість французької преси, ще в дугнулася на цю подію, в своїх здогадах іде тим же шляхом: що це справа рук большевиків.

Сл.дство переводиться.

Бібліографія

«Bulletin Officiel du Comité «France-Orient», Janvier 1930. Бюлетень умітив на своїх сторінках серед иншого матеріялу «Відозву Головної Еміграційної Ради проти червоного терору на Україні» бібліографічні замітки про брошюру проф. О. Шульгина «Одвертий лист до д-ра Нансена» і про брошюру «Голод на Україні», а також в економічному відділі замітку відносно совітської України на 1930 рік.

Зміст

— Париж, неділя, 2 лютого 1930 року — ст. 1. — С. Черепин.
Біль Копелянда — ст. 2. — В. Садовський. Теж ювілей — ст. 8.
— По совітських тюрмах — ст. 9. — Масові арешти на Україні — ст. 14.
І. Липовецький. Хлібні могили — ст. 16. — З того боку — ст. 18.
В. С. З життя й політики — ст. 19. — Observator. З міжнародного життя
— ст. 22. — Червоний терор на Україні — ст. 25. — З широкого світу —
ст. 25. — Хроніка: З життя укр. еміграції — у Франції — ст. 30.
В Люксембурзі — ст. 27. — В Польщі — ст. 27. — З газет — ст. 29. —
Тамниче зникнення ген. А. Кутепова — ст. 31. — Бібліографія — ст. 31.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АРТИСТИЧНИЙ ГУРТOK В ЛІОНІ.

8 лютого с. р. в театрі Кристаль Палаяс
Grande Rue de Montplaisir, 104.
улаштовує виставу

„БАТРАКИ“

драма на 4 дії Костенка. Після вистави український національний
танок під орудою п. Іларіончука. У виставі приймають участь:
пані Логошина та Чміль, п. п. Іщенко, Боганець, Журавленко,
П'ятнаєв, Мельник.

Після вистави — бал до ранку. Початок о 8 гол. вечора.

Режисура — Логошного.

З вистави має бути відраховано з чистого прибутку відповідний
відсоток на Фонд Українського нваліда.

Панів Грицька й Миколу Чижевських просить подати адреси їх родич,
Писати на «Тризуб».

Редагує — Комітет.

Адміністратор : Іл. Косенко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Imp. de Navarre, 5, rue des Gobelins. Paris XIII.